

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

393 ק"פ 099 תפ"ו תרצ"ו תש"פ סנה"ב' 6' אילון 393

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: תכלית הידעה – שלא נדע

אבתרה (רצייתי לאכול אף את קערת התבשיל). אמר אביי: היינו דאמרי אינשי: כפין עניא ולא ידע אי נמי רווחא לבסימא שכיח".

[והמהרש"א מבאר שהקערה היתה עשויה מסוכר, כמו שכתב החיד"א בספרו מעגל טוב, כשהוא היה בפורים אצל הגאון רבי שאול מאמסטרדם והביאו לפניו צורת ארמון שלם, עם בתים ורחובות ואילנות, שכולו היה עשוי מסוכר].

ובודאי שאין כוונת הגמרא כפשוטה, וכי יאמרו על רב בישראל בן ימינו שאכל ששים צלחות ובסוף עוד ביקש לאכול גם את הצלחת? ועוד צ"ע מדוע סיפר אביי שהאחרון קראו לו צלי קדר, ולא גילה מה היה שמות המנות הקודמות?

אלא מבאר החתם סופר, אביי יצא מבי רבה שבע, כלומר הוא הרגיש כמו יהושע בן נון שהוא כבר למד את כל התורה כולה ולא ניתן עוד מה להוסיף לו, אבל כשהגיע לפני מרי בר מר, הם האכילוהו ששים מנות הכוונה לששים מסכתות בש"ס (כי הג' בבית נחשבות כבבא אחת ובלי מסכת אבות), ופתאום ראה אביי כמה הוא רעב, כי הם נתנו לו הבנה חדשה במסכתות והוא הבין עד כמה הוא לא ידע עד עכשיו.

וכשהביאו לו את התבשיל האחרון היה זה מסכת פסחים, ולמדו עם אביי הסוגיה של "צלי קידר" בפרק כל שעה, וזו כוונת אביי באומרו שהמנה אחרונה היתה "צלי קדר", ולכן ביקש לאכול גם את הצלחת, היינו שמכיון שפורים הוא שלושים יום קודם החג, ביקש מרב מרי שילמדו את כל המסכת כולה, אך לא נתנו לו, היות והיום פורים, ועוסקים רק במצוות היום, בענייניא דיומא.

ונמצא שעיקר שמחתו של אביי, שאע"פ שבתחילה חשב שהוא שבע, זכה להתעלות ע"י שמחת פורים ל'עד דלא ידע', שהוא יודע שאינו יכול להשיג כל מסכת ומסכת עד תכליתה. וכל מה שידע עד היום, הם אפס קצהו כלפי מה שעדיין אינו יודע, וזהו עיקר השמחה האמיתית.

וסיים ואמר 'היינו דאמרי אינשי כפין עניא ולא ידע', כלומר שאנשים לא יודעים עד כמה הם באמת רעבים, עד היכן חוסר ידיעתם בתורה הקדושה. או 'רווחא לבסומי שכיח', אף שידע שאינו יודע, מ"מ לא ידע עד כמה עומק מתיקות התורה, עומק לפניו מעומק, בסימא לפניו מבסימא.

למשל מספרים על המהר"ל דסקין זצוק"ל לפני שבא לירושלים היה רבה של 'בריסק' שהיא הייתה עיר ואם בישראל, פעם בחג הסוכות שכולם באים לבקר את הרב, חייב אדם להקביל פני רבו בגלג' (ר"ה ט"ז): באים דורשים בשלומי ויושבים ומדברים דברי תורה בענייניא דיומא, מאות באו לבקר אותו, ולכל אחד מהמבקרים הוא אמר חידוש ודבר תורה ב'תוספות' אחד במסכת סוכה. אחר כך כשישב כל הציבור הוא דבר פלא, שלכל אחד הוא אמר חידוש באותו 'תוספות' במסכת סוכה, אבל לכל אחד הוא אמר חידוש אחר! נמצא שב'תוספות' אחד אמר מאות חידושים!

כמו כן כשהגיע לירושלים עיר הקודש, מסר שיעור "לפני חריפי קרתא קדישא" בירושלים, באו כל 'שמנה וסלתה' של ירושלים

הגמרא במסכת תמורה (טז). מביאה: "בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך! אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר? לא כך כתבת בי 'זמשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל'? מיד תשש כוחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלוש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו.

אמר לו הקדוש ברוך הוא: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה, שנאמר: 'זיהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'. במתניתין תנא: אלף ושבע מאות קלין וחמורין, וגזירות שוות, ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה".

ובפשטות כוונת הגמרא לומר, שבימי האחרונים של משה רבנו הוא מבקש מיהושע לשתוח בפניו את הסוגיות שאינן מחוורות לו דיו, כדי שיוכל לבאר ולפשוט לו את הדברים לפני מותו, ויהושע משיב לו בביטחון: אין לי קושיות, הכל נהיר ובהיר, שכן במשך שנים רבות שימשתי בקודש ולא עזבתיך לרגע.

ומחמת כן חלשה דעתו של משה מכך שהחזיק יהושע את עצמו גדול כמותו, ויהושע נענש על מה שנתגאה ושכחו ממנו שלש מאות הלכות.

אולם אומר החת"ס שאסור להעלות על הדעת שיהושע השיב כן בדרך גאווה, שהרי כותב התרגום יונתן בן עוזיאל בפרשת שלח (י"ג, ט"ז): "וכדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושוע". הרי לנו כי יהושע היה בעל ענוה גדול, וכיצד ענה למשה כי ראינו מסתפק בדבר?

מבאר החתם סופר, כי לתורה אין גבול וסוף, ואפילו אצל משה רבינו שהוריד את התורה לעם ישראל ולמד מפי הגבורה נאמר עליו "ותחסרהו מעט מאלהים". כמו שאומרת הגמרא בראש השנה (כא:): ובגדרים (לח): "חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים". ולעולם לא ניתן להגיע לשלימות ההשגה בתורה הקדושה.

אלא שמשה רבינו ידע היטב שעם כל גדלותו בתורה הוא אינו יודע הכל ואינו יכול לדעת את כל התורה, ואף אי ידיעתו גדולה על ידיעתו. ומחמת כן "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

וכששאל משה את יהושע שיברר אצלו את ספיקותיו, כוונתו היתה, האם הוא מודע לכך כי יש חלק בתורה שהוא אינו יודע אותה ולא ניתן לדעת אותה. אלא שיהושע לא הבין כוונת משה וחשב, כי כוונתו לשאול על החלק שלימדו, וזאת אכן ידע היטב.

ובדרך זו מבאר החתם סופר את דברי הגמרא במגילה (ז): המספרת על אביי שנשלח על ידי רבה להביא משלוח מנות למרי בר מר. ומעיד אביי, כשהוא יצא מביתו של רבה הוא יצא שבע, ובכל זאת כשהוא הגיע לביתו של מרי בר מר, "קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה (-ששים קערות של ששים מיני תבשיל), ואכלי בהו שיתין פלוגי (ואכלתי המם ששים חתיכות). ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה (קראו לו) צלי קדר, ובעאי למיכס צעא

לשמוע את השיעור, והיה מוסר את השיעור "ארבע שעות רצופות בכל יום מבלי הפסק", השיעור לא היה 'חצי שעה' ולא 'שעה', אלא ארבע שעות רצופות אמר שיעור, גם ביום ששי וגם בשבת קודש. על סוגיא של "היזק ראייה", שהיא סוגיא קצרה בתחילת מסכת 'בבא בתרא'. במשך שישה חודשים כל יום ארבע שעות.

כמו כן מרן החזון איש ז"ע אמר שכשהוא רואה את ארון הספרים, הוא מבקש לבכות מרוב צער על 'חסרונו בתורה', הרי לא מצינו כמותו מי שבקי בבהירות בתורה"ק באופן נורא ומבהיל, כל ששה סדרי משנה היו נהירין לפניו בבהירות יתירה, והוא רק מסתכל על מה שחסר לו, ומבקש לבכות כשרואה את ארון הספרים.

רבי אברהם אבן עזרא מבאר, שזוהי הסיבה לכך שהחכם יקרא 'תלמיד חכם' - כל חייו הוא מוסיף ללמוד ולקנות חכמה!

הגמרא במסכת סוכה (כח.): תנו רבנן, שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו ושלשים מהן ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים משלות כובסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן היות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא וכי מאחר שקטן שבכולן כך גדול שבכולן על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף. ע"כ.

וכתב החפץ חיים בספרו שם עולם (ח"א פרק יב) על גמרא זו, כשנתבונן מגודל ידיעותיו של רבן יוחנן בן זכאי נבוא ונכיר את רבו הלל הזקן, שבודאי ידיעותיו היו גדולות יותר, אולם בודאי שרבותיו של הלל שמעיה ואבטליון היו גדולים אף יותר מהלל הזקן, והם קטנים כנגד הקודמים להם דהיינו כנסת הגדולה, והקודמים להם נגד חגי זכריה מלאכי שהיו נביאים, וידוע דמלאכי זה עזרא שהיה תלמידו של ברוך בן נריה, ובודאי רבו ברוך בן נריה גדול ממנו, וברוך בן נריה קטן נגד רבו ירמיה הנביא, וירמיה נגד הנביאים הקודמים לו, ונדלג בחשבונות הדורות הרבה דורות באמצע (עיי' ברמב"ם בהקדמתו) עד שנגיע ליונה בן אמיתי הנביא, ויונה קטן נגד אלישע רבו, ואלישע קטן נגד אליהו הנביא רבו, ואליהו נגד אחיה השילוני רבו, ואחיה נגד דוד המלך ע"ה רבו (כן איתא ברמב"ם שהיה רבו). הרי לנו עד כמה רחבה ועמוקה היא התורה עד מאוד למעלה מבינת אנוש.

ונראה על פי דבריהם לפרש, מאמר חז"ל (מגילה ז): "מיחייב איניש לבסומי בפורי'א עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

והיינו יום פורים מביא את הלומד להשגה "דלא ידע", וזאת על פי מה שכתב בספר טור ברקת למקובל האלוקי רבי חיים הכהן ז"ע שהיה תלמידו של רבי חיים ויטאל בהלכות מגילה (סימן תרפ"ז אות ב'), לבאר את מה ששינו במגילה (ג.) ונפסק להלכה בשולחן ערוך: "מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה".

מבאר הטור ברקת הטעם לכך, כי אור המגילה הוא גדול מאור התורה, לפי שאור התורה הוא רק בבחינת ענף מהחכמה של מעלה, מה שנקרא "נובלת חכמה", לעומת המגילה שהיא החכמה עליונה עצמה.

ונמצא כי על ידי קריאת הגילה מגיע להשגה, שכל ידיעתו בתורה היא רק מעט בבחינת "נובלות" ועדיין את החכמה עצמה הוא לא השיג.

ונראה לתת הסבר אחר לדבריו הקדושים של אב"י ביום פורים, בהקדם, מקשים העולם, מה היה חטאם של ישראל באותה סעודה, הרי דרשו חז"ל (מגילה יב.) 'לעשות כרצון איש ואיש' אמר רבא 'לעשות כרצון מרדכי והמן', ואם כן הרי היו כל המאכלים ושאר ענייני הסעודה ב'הכשר' של מרדכי הצדיק ומה עוון יש בזה?

וביארנו על פי מעשה, פעם נסעו ישראל וגוי יחדיו בדרך, אחר שהילכו כברת דרך הוציא היהודי מצקלונו מאכלו אשר הביא עמו מבינתו, בירך על המזון ופטר את הרפרפת אכל ושתה, ואילו הגוי הוציא 'בשר שמן' וניגש לאוכלו, וב'נדיבות לב' הציע ליהודי להצטרף עמו בסעודתו, אך היהודי התנצל ואמר שאסור לו לאכול מבשר גויים. בגמר סעודתו שתה הגוי מיינו, גם בזה סירב היהודי לשתות מכוסו ואמר לו ש'סתם יינם' אסור על איש ישראל. הגוי שלא נתברך ב'בינה ודעת' להבין את דברי היהודי והוכרח היהודי להסביר לו ב'רחל בתך הקטנה', שהתורה אוסרת לאכול בשר ויין

של גוי זולתי במצב של סכנה ופיקוח נפש, ואף הוסיף והסביר לו 'פיקוח נפש' מהו. ויהי כשומעו כי כן - הוציא הגוי סכין גדול וכמעט שהניפה על ראש היהודי, והזהירו שאם לא יאכל וישתה מבשרו ויינו ייהרגו על אתר, בלית ברירה עשה כפי שנצטווה אכל ושתה והתענג מסעודתו של הגוי, לפתע חזר בו הגוי, והחל לפייס את היהודי בבקשת סליחה מחילה וכפרה על מעשיו, נענה היהודי ואמר לו בתוקף- "אינני סולח ומוחל לך!" ולשאלת הגוי מדוע לא יסלח לו, השיב: "אינני מוחל לך שלא נתת לי לסיים את הסעודה..." והיינו שאותו איש שמח עם הסיבה של הפיקוח נפש שנקלע לידו כדי שיוכל לאכול ולהנות מן הסעודה.

וזוהו אומרם, 'לפי שנהנו מסעודתו של אותו רשע', כי הגם שהיה מקום לומר שאולי היו מוכרחים להשתתף בסעודה מפני השלום ולתת כבוד למלכות, וכמו כן לא היה איסור באכילתם שהרי סידרו את הכשרות על הצד היותר טוב - מכל מקום לא היה להם ללכת לשם מרצון ולהתענג מחבורתם של גויים טמאים פוחזים וריקים, והיו צריכים ללכת כמי שכפאם שד ומחמת ההכרח, ולא ליהנות מן ההליכה והשותפות.

כתב ה'חתם סופר' בספרו תורת משה (מגילת אסתר ד"ה איתא במגילה), דאע"פ שהיו אנוסים ומוכרחים להשתתף בסעודה, היה עליהם להשביע את נפשם עם מאכלים כשרים בטרם בואם לסעודה בבית אחשוורוש, וממילא היו אוכלים שם 'אכילה גסה' ולא לתיאבון.

ועל פי זה נראה לומר, כי באמת עם ישראל השביעו את עצמם לפני שהלכו לאכול אצל סעודתו של אחשוורוש אבל בגלל שהאוכל שם היה כל כך טעים, על אף שהיו שבעים אבל לדבר מתוק יש מקום בבטן, דבר זה נתחדש לאב"י כאשר הגיע שבע והגישו לו אוכל מתוק, אז הבין מה קרה אצל עם ישראל כיצד הם "נהנו מסעודתו של אותו רשע", אלא שבאמת הם אכלו לפני כן, אבל מחמת שהאוכל היה טעים היה מקום בבטן עבורו, ופתח הצלה זו מצא אב"י לעם ישראל לדון אותם לכף זכות, ועל זה באה לו השמחה ביום פורים.

"לך כנוס את כל היהודים"

החפץ חיים זי"ע אומר על הפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שכשם שבגלות מצרים לא הגיע הגואל עד שעם ישראל צעקו אל בורא עולם שיגאל אותם, כך בגאולה האחרונה לא יבוא המשיח, עד שעם ישראל יצעקו ויבקשו את המשיח.

לכן נתכנס אי"ה ביום שני הקרוב י"ג אדר בראשותו של המקובל רבי יעקב עדס שליט"א בשעה 12:30 ברחוב שטראוס 13 שכונת גאולה.

ובודאי "הן אל כביר לא ימאס תפילת רבים" ויתעורר בזה ביאת המשיח ברחמים, ונזכה לגאולת עולם אמן ואמן.

"איש בל ייעדר"